

Govor dr. Kračuna, predsednika Fiskalnega sveta, na 22. nujni seji Odbora za finance (20. 5. 2023)

Fiskalni svet je oceno predloga rebalansa državnega proračuna za leto 2023 pripravil zatem, ko je v sredini aprila že podal oceno osnutka Programa stabilnosti za obdobje 2023-2026 in o njej poročal na 20. nujni seji tega odbora.

S predlogom rebalansa je za letošnje leto predviden visok primanjkljaj državnega proračuna - 4,5 % BDP. Polovica primanjkljaja bo posledica interventnih ukrepov za blažitev posledic druginje in epidemije, preostala polovica pa t. i. »očiščenega« primanjkljaja, ki ne vključuje interventnih ukrepov. Prav slednji je razlog za predvideno občutno povečanje skupnega primanjkljaja državnega proračuna glede na lani za 2,2 o. t. BDP. To zlasti temelji na predpostavljenem znižanju deleža prihodkov v BDP in nadaljnji krepitvi že sicer razmeroma visoke ravni investicijske aktivnosti. Rast »očiščene« tekoče porabe naj bi bila z okoli 11 % tudi letos višja od trenutne ocene rasti srednjeročnega gospodarskega potenciala, kar je v nasprotju s priporočili Evropske komisije. Ta nominalna rast je predvsem posledica visoke inflacije, nanjo pa vplivajo tudi diskrecijski ukrepi. Delež očiščene porabe v BDP se sicer naj ne bi vidneje povečal..

Po zagotovilih vlade je predlog rebalansa državnega proračuna usklajen s Programom stabilnosti. Tako se ocena spoštovanja fiskalnih pravil, ki jo je Fiskalni svet podal aprila, ne spreminja. Po tej indikativni oceni večina kazalnikov za leto 2023 nakazuje odstopanje fiskalne politike od skladnosti s fiskalnimi pravili. Ekspanzivna naravnost fiskalne politike je zlasti posledica visoke inflacije in predvidene nadaljnje krepitve investicijske aktivnosti v letošnjem letu, ko so še uveljavljene izjemne okoliščine. Zastavljena visoka raven odhodkov državnega proračuna v letu 2023 in zniževanje deleža cikličnih prihodkov v BDP pa pomembno omejujeta manevrski prostor za prihodnje ukrepanje fiskalne politike. Ob morebitnih dodatnih ukrepih se strukturni položaj javnih financ ne bi postopoma izboljšal kot je trenutno predvideno, to pa bi negativno vplivalo na srednjeročno vzdržnost javnega dolga.

Proračunski dokumenti kažejo tudi premajhno zavedanje, da mora fiskalna politika v skupnem denarnem območju, ob skrbi za omejevanje posledic visoke inflacije, omejevati tudi lasten vpliv na censke pritiske tako preko svojega ukrepanja kot preko oblikovanja pričakovanj - tudi z realistično pripravo proračunov. V nasprotnem primeru bi lahko visoka inflacija, ki je v precejšnji meri posledica začasnih ponudbenih dejavnikov, vztrajala daljše obdobje, zaradi česar bi bili neposredni in posredni stroški višji za gospodarstvo, gospodinjstva in tudi za državo.

Ob naštetem ugotavljamo, da se krepijo tudi tveganja nevzdržnega načina financiranja sistemov socialnega varstva. Projekcije nakazujejo, da bo omenjena visoka rast »očiščene« tekoče porabe v veliki meri tudi posledica visoke rasti transferov državnega proračuna v oba sklada socialnega varstva. Ta v letu 2023 znaša okoli 25 %, pri čemer gre zlasti za visoke transferje v Zavod za zdravstveno zavarovanje. Takšna gibanja so povezana predvsem s sprejetjem številnih diskrecijskih ukrepov, tudi takšnih, ki iz začasnih postanejo stalni, ob napovedanih reformah na področju zdravstvu pa ocenjujemo, da prihodki iz socialnih prispevkov tudi v prihodnje ne bodo zadostovali za pokrivanje obveznosti zdravstvene blagajne. Uvajanje novih z zakonodajo

predpisanih in posledično strukturnih transferov iz državnega proračuna v ostale blagajne tako vedno bolj omejuje manevrski prostor za izvajanje nalog centralne države ter vpliva na srednjeročno vzdržnost javnega dolga.

V oceni rebalansa smo ugotovili tudi, da proračunsko načrtovanje ostaja pomanjkljivo, saj so nekateri ukrepi neustrezno uvrščeni med interventne ukrepe, zaradi nezadostnega ocenjevanja učinka diskrecijskih ukrepov, sistematičnega podcenjevanja oziroma precenjevanja posameznih kategorij prihodkov in odhodkov ter nenazadnje že v začetku tega govora omenjenih neusklajenih procesov priprave proračunskih dokumentov. Ohranjanje tovrstnega pristopa pri proračunskem načrtovanju ne bi bilo ustrezno v okviru predlaganega prenovljenega sistema gospodarskega upravljanja v EU, ko bodo ključni verodostojni srednjeročni proračunski načrti.